

Türkiye’de Adli Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Muhasebe Meslek Mensupları Örneği

Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT¹
Şükran GÜNGÖR TANÇ²
Hasan KOÇYİĞİT³

Öz

Son yıllarda işletmelerde yaşanan hile ve yolsuzluklardaki artışla beraber, söz konusu bu hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi ve önlenmesinde geleneksel denetim yöntem ve tekniklerin yetersiz kalmaya başlaması, hile ve yolsuzluklarla mücadelede önemli bir araç olarak “adli muhasebe” ve “adli muhasebecilik” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dünyada birçok ülkede bir meslek olarak kabul edilen ancak henüz Türkiye’de bir meslek olarak kabul edilmemiş olan adli muhasebecilik mesleğinin, bu mesleği icra edecek uygulamacılar olarak muhasebe meslek mensuplarınınca değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada; Nevşehir ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine yönelik farkındalık düzeyleri, adli muhasebecilik mesleğinde ihtiyaç duyulan konular ve Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişmesine yönelik olarak staj konusunda, eğitim konusunda ve mesleki yeterlilikler konusundaki önerileri ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda; muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik uygulamaları hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu, adli muhasebecilik mesleğine ihtiyaç duyulan konulardan; “hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi” ve “bilgisayar destekli adli incelemeler” konusunda adli muhasebecilik mesleğine daha çok ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik öneriler hususunda da “adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler”in en yüksek katılım sağlanan öneri grubu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Adli Muhasebecilik Mesleği, Adli Muhasebe, Muhasebe Meslek Mensupları.

JEL Kodları: M40, M41, M42.

A Research on the Development of Forensic Accounting Profession in Türkiye: The Case of Accounting Professionals

Abstract

There increase in fraud and corruption in recent years has challenged transparency in businesses. A new concept of “forensic accounting” and “forensic accountancy” emerged and became an important mechanism for the prevention and fight against fraud and corruption due to the inadequacy of traditional auditing methods and techniques. This new concept is adopted and recognized as a profession in some countries, however, Türkiye has yet to qualify as a profession. There is an evaluation process set to examine the credentialed candidates as practitioners for this profession and conducted by members of the accounting. This study intended to figure out the level of awareness of the members of the accounting profession operating in Nevşehir province towards the forensic accounting profession, the issues needed in the forensic accounting profession and their suggestions on internship, education and professional qualifications for the development of the forensic accounting profession in Türkiye were revealed. The finds of the study affirm that the awareness levels of accounting professionals about forensic accounting practices are high, and the forensic accounting profession is needed more in “detecting fraud and corruption” and “computer-aided forensic examinations”. In addition, concerning the suggestions for the development of the forensic accountancy profession in Türkiye, it was determined that “suggestions on education for the forensic accountancy profession” was the suggestion group with the highest level of participation.

Keywords: Forensic Accounting Profession, Forensic Accounting, Accounting Professionals.

JEL Codes: M40, M41, M42.

¹Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT (Prof. Dr.) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, Ankara, Türkiye, E-mail: seyhan.cil@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1012-3605.

²Şükran GÜNGÖR TANÇ (Prof. Dr.) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, Nevşehir, Türkiye, E-mail: sungor@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0675-2479.

³Hasan KOÇYİĞİT (Öğr. Gör). Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğretim Elemanı, Kayseri, Türkiye, E-mail: hasankocyyigit@kayseri.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-6461-2944.

APA 6 Stili Kaynak Gösterimi: (To Cite This Article):

Çil Koçyiğit, S., Güngör Tanç, Ş. ve Koçyiğit, H. (2023). Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin geliştirilmesine yönelik bir araştırma: Muhasebe meslek mensupları örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 16 (Prof. Dr. Mehmet Özbirecikli Özel Sayısı), 105-120. doi: <https://doi.org/10.29067/muvu.1308988>

EXTENDED SUMMARY

Introduction

There increase in fraud and corruption in recent years has challenged transparency in businesses. A new concept of “forensic accounting” and “forensic accountancy” emerged and became an important mechanism for the prevention and fight against fraud and corruption due to the inadequacy of traditional auditing methods and techniques. This new concept is adopted and recognized as a profession in some countries, however, Türkiye has yet to qualify as a profision. There is an evaluation process set to examine the credentialed candidates as practitioners for this profession and conducted by members of the accounting. This study intended to figure out the level of awareness of the members of the accounting profession operating in Nevşehir province towards the forensic accounting profession, the issues needed in the forensic accounting profession and their suggestions on internship, education and professional qualifications for the development of the forensic accounting profession in Türkiye were revealed. The data collected in questionnaire form and subjected to statistical analysis with a package program. The finds were presented in frequency, percentage distributions, and average and standard deviation values for the statements in the questionnaire. Since the collected data was $p < .05$, it was seen that the data did not show normal distribution, and the independent “t” test and “one-way ANOVA” test, a Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) which is nonparametric tests, were used in the research. As a result of the research, it was seen that the awareness levels of accounting professionals about forensic accounting practices are high. The study concluded that the forensic accounting profession is needed maximum in the areas of “detecting fraud and corruption” and “computer-aided forensic examinations”. In addition, regarding the suggestions for the development of the forensic accountancy profession in Türkiye. It also determined that “suggestions on education for the forensic accountancy profession” was the suggestion group with the highest level of participation.

Literature of the Research

The available literature on the studied subject was carefully examined and it has been figured out that the availability of previous studies addresses only one aspect of the event and aims to measure the level of awareness of forensic accounting by accounting professionals. The awareness levels of accounting professionals regarding forensic accounting were measured by Karşloğlu and Karavardar (2019) in Trabzon, Özer and Esmeray (2021) in Kayseri, and Kılılı and Çeviren (2017) in Mersin. However, there is one study by Deniz and Yaslıdağ (2019) among independent accountant financial advisors operating in İstanbul and Batman, the study combines both the views of independent accountant financial advisors on the development of the forensic accountancy profession and the issues needed in the forensic accountancy profession. Although the forensic accounting profession is adopted and recognized as a profession in some countries, Türkiye has yet to qualify it as a profession. There is an evaluation process set to examine the credentialed candidates as practitioners for this profession and conducted by members of the accounting. The scarcity and the limited studies on this scenario provide a research gap which this study tends to contribute to the elimination of this deficiency.

Method of the Research

The scope of the research contains accounting professionals operating in Nevşehir province. The population of the study comprised 259 respondents and the sample involved was 85 participants. The data were collected by questionnaire method. The questionnaire created by Deniz and Yaslıdağ (2019) by utilizing the studies of Çabuk and Yücel (2012) was used in the study. The questionnaire form had four sections; the first section included demographic characteristics, the second section was about the level of awareness of accounting professionals regarding the forensic accounting profession, the third section addressed the issues needed for the forensic accounting profession, and the last section, which is the fourth section, included the suggestions of accounting professionals regarding internship, vocational training and professional qualifications for the development of the

forensic accounting profession in Türkiye. In line with the objectives of the study, 12 hypotheses were formulated and tested. Cronbach's Alpha was used to measure the reliability levels of the scales used in the study and it was found that the scale expressions were "highly reliable". The findings are presented through the average and standard deviation values of the statements in the questionnaire. Since the data obtained is $p < .05$, it has been seen that the data does not show normal distribution. Therefore, nonparametric tests were utilized in the research and independent "t" test and "one-way ANOVA" test, a Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) tests were used to test the hypotheses of the research.

Findings of the Research

The study found that the observed members of the accounting profession have a high level of awareness of issues such as the difference between forensic accounting and independent auditing practices. It was concluded that the forensic accountancy profession is needed more in "detecting fraud and corruption" and "computer-aided forensic examinations". In addition, regarding the suggestions for the development of the forensic accountancy profession in Türkiye, it was seen that "suggestions on education for the forensic accountancy profession" was the suggestion group with the highest level of participation. According to a different finding, it was determined that there are significant differences between the subjects for which the forensic accounting profession is needed and gender in terms of "calculation of economic losses", "valuation of assets" and "issues such as bankruptcy liquidation".

Conclusion

As a result of this study, it has been observed that the awareness of the accounting professionals operating in Nevşehir province regarding the forensic accounting profession is high, but it is beneficial to increase this awareness among the accounting professionals, who are the professional group that will perform the forensic accounting profession. To increase this awareness and develop the profession, it is recommended that training be provided, national and international conferences be organized, separate forensic accounting courses be included in master's and doctoral programs, and an internship in an independent audit firm and law firm is required to obtain the title of a forensic accountant.

1. GİRİŞ

Hukukun ve muhasebenin birleştiği nokta olarak kabul edilen adli muhasebe kavramı, Grippo ve Ibex (2003) tarafından “denetim teknikleri ve kanıtları ile elde edilen, mali konularla ve değerlendirme konuları ile ilgili hukuki problemlere muhasebe bilgilerini uygulayan bilim”, Zabihollah ve Lander (1996) tarafından da “muhasebeci ve işletmecilik bilgileri ile hukuk ilke ve kurallarını araştırmacı bir mantıkla mali, sosyal ve hukuki sorunlara uygulayan bir hizmet faaliyeti” olarak tanımlanmıştır (Pehlivan, 2023: 11). Tanımlardan da görüldüğü gibi adli muhasebe bir bilim olarak kabul görmekte ve muhasebe biliminin hukuki anlaşmazlıklarda kullanılan bir hizmet faaliyeti anlamına gelmektedir.

Son yıllarda dünyada yaşanan ekonomik gelişmelerle beraber ticari faaliyetlerin karmaşıklaşması ve teknolojiye yaşanan gelişmeler hile ve yolsuzlukları artırmıştır. Hile ve yolsuzlukların artması ve çeşitlenmesi ile birlikte sorunlar ve mali kayıplar büyük boyutlara ulaşmış ve muhasebe uyumsuzluklarında artışlar yaşanmaya başlamıştır. Söz konusu bu hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi ve önlenmesinde geleneksel denetim yöntem ve tekniklerin yetersiz kalmaya başlaması, ABD ve Kanada başta olmak üzere batı ülkelerinde muhasebe, hukuk, psikoloji gibi birçok farklı disiplini kapsayan yeni bir meslek dalı olarak adli muhasebecilik mesleğini ortaya çıkarmıştır (Taştan, 2018; Katı, 2022: 50).

Literatürde yer bulan adli muhasebecilik mesleği dünyada birçok ülkede ayrı bir meslek olarak kabul edilmiştir. Türkiye’de ise adli muhasebecilik mesleği henüz gelişme aşamasında olup henüz bir meslek olarak kabul edilmesine ilişkin bir yasal düzenleme mevcut değildir.

Adli muhasebecilik mesleği, karmaşık adli süreçleri anlamaya, analiz etmeye, değerlendirme ve yorumlamaya dayalı olduğundan yüksek bilgi donanımı gerektirmektedir. Adli muhasebecilerin alanında uzman bilgi ve beceri sahibi olması, adli muhasebecinin muhasebe ve denetim yanında hukuk, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, istatistik vb. birçok farklı disiplinden bilgi sahibi olması önemlidir. Adli muhasebecinin ayrıca mesleği, analitik düşünme yeteneğine sahip, güvenilir, tarafsız kişiliğe sahip uzman kişilerce yapılmalıdır.

Adli muhasebe literatürde;

Hile Denetçiliği (Araştırmacı Muhasebecilik) ve

Uzman Şahitlik (Uzman Tanıklık)

Dava Destek Danışmanlığı alanlarını kapsamakta olup bu üç temel üzerine oturtulmuştur (Kızıl, 2019: 65).

Hile Denetçiliği (Araştırmacı Muhasebecilik)

Hile “yönetimden, üst yönetimden sorumlu olanlardan, çalışanlardan veya üçüncü taraflardan bir veya birden fazla kişinin, haksız veya yasalara aykırı bir menfaat elde etmek amacıyla yaptığı aldatma içeren kasıtlı eylemlerdir” (BDS 240, m. 12). Adli muhasebecilik mesleğinin kapsamından bir tanesi de hile denetçiliğidir. Hile denetimi işletmelerin mali nitelikteki faaliyetleri sonucunda ortaya çıkabilecek muhasebe hilelerinin tespit edilmesini ve bu hilelerin engellenmesini kapsamaktadır (Çabuk ve Yücel 2012: 35). Hile denetimi, hile iddialarının olması durumunda başvurulmuş adli muhasebe uzmanlık alanı olabileceği gibi, hileli işlemlere maruz kalan veya kalma riski bulunan işletmelerde problemlerin oluşmasının en başından itibaren engellenerek, oluşabilecek zararların büyümeden önlenmesi faaliyetlerini de içermektedir (Coşkun, 2013: 109).

Hile denetimi sürecinde adli muhasebeci tarafından öncelikle hile ve yolsuzluğun meydana geldiği işletmedeki bütün belge ve kayıtlar incelenmeli, soruşturma ile ilgili olan kişilerle görüşülerek bilgiler ve deliller toplanmalı, ardından deliller bir araya getirilmeli ve hile ve yolsuzluklar ile ilgili bütün iddialar ve olasılıklar ele alınmalı, olay analiz edilmeli ve bir sonuca varılmalıdır (Yücel, 2011: 68).

Hile denetimi görevi yerine getirilirken adli muhasebecilerden; yapıldığından şüphe duyulan hileli işlemlerin kanıtlarıyla birlikte ortaya çıkarılması, verilen zararın boyutlarının hesaplanması ve hileleri önleyici ve caydırıcı önlemlerin alınmasının sağlanması beklenir (Bozkurt, 2000).

Uzman Şahitlik (Uzman Tanıklık)

Uzman tanıklık mahkemeye itikal etmiş olaylarla ilgili olarak daha çok mahkemelerce karmaşık davalarda alanında uzman kişilerin uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda bilirkişi tanıklığı, danışmanlık ya da hakemlik konularında destek alınmasıdır. Uzman tanıklık adli muhasebeciden uzmanlık alanıyla ilgili konularda birtakım konuların araştırılarak değerlendirilmesi, değerlendirme sonucunun gerekçeleriyle beraber rapor halinde iletilmesi faaliyetlerini içermektedir (Karacan, 2012:114).

Adli makamlar adli muhasebecilerden; “muhasebecilik, idari ve işlem dolandırıcılığı, mülk hırsızlığı, fonların kötüye kullanımı, sigorta hileleri ya da kazanç amaçlı kundaklama, hileli talep, rüşvet alma, yolsuzluk, vergi kaçırma” gibi konularda yardım alabilmektedirler (Akyel, 2009: 158).

Uzman tanıklık müessesesi her ne kadar bilirkişilik müessesine benzese de birtakım farklılıklar vardır. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Çankaya ve diğerleri, 2014: 75):

Uzman tanıklık sadece muhasebe bilimiyle değil, muhasebe bilimi yanında diğer birçok bilim alanıyla da ilgili bilgiler gerektirmekte olup bilirkişilikten daha geniş kapsamlı bir kavramdır.

Bilirkişilik hizmeti sadece mahkemelerin talebi halinde verilirken, uzman tanıklık hizmeti mahkemelere verilebileceği gibi avukatlara ve şirketlere de verilebilir.

Bilirkişilik hizmeti sadece yazılı rapor vermeyi kapsarken, uzman tanıklardan gerektiğinde sözlü sunum da talep edilebilir.

Bilirkişiler sadece dosyada kendilerine gönderilen belgeleri inceleyerek, kendilerinden istenilen konuyu inceler ve araştırırlar. Uzman tanıklar ise çalışmalarında konuyu bir bütün olarak ele alarak, çalışmalarını bir dedektif gibi yürüterek, kendilerini destekleyecek dosya dışından kanıt elde etmeye çalışırlar. Bu açıdan uzman tanıkların bilirkişilere göre daha araştırmacı, olaylara şüphe ile yaklaşan, sezgileri güçlü, analitik düşünebilen ve iletişimi kuvvetli kişiler olması beklenir.

Dava Destek Danışmanlığı

Avukatlara dava aşamalarında veya dava öncesinde muhasebe, finans, ticaret konularında desteğin sağlanmasıdır. Beklenen bu destek bir dava öncesinde olabileceği gibi dava sırasında da olabilir. Avukatlar aldıkları hukuk eğitimi içerisinde büyük çoğunlukla muhasebe eğitimi almamalarından dolayı çoğu zaman muhasebe bilgisine ihtiyaç duyarlar. Dava desteğine bazen davalı bazen de davacı için ihtiyaç duyulabilmektedir. Avukatlar adli muhasebecilerden muhasebe ağırlıklı olayın aydınlatılması hususunda hizmet talep edebilirler. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda adli muhasebeciler avukatlara dava hazırlık aşamasında; muhtemel sorulara hazırlık yapılmasında, dava ile ilgili kanıtların incelenerek hazırlanmasında, iddiaların çözüme kavuşturulmasında, finansal konuların anlaşılması ve savunmanın hazırlanmasında, dava aşamasında da; konu ile ilgili bilgi verilmesi aşamasında dava destek hizmeti verebilmektedirler (Toraman vd. 2009: 38).

2.LİTERATÜR TARAMASI

Çabuk ve Yücel (2012) tarafından yapılan çalışmada; Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişimine yönelik Yeminli Mali Müşavirlik Şirketleri ve Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetimle Yetkili Kuruluşların görüşleri ortaya konulmuştur. Çalışma sonunda katılımcıların; Türkiye’de mevcut denetim sisteminin, adli muhasebe için gerekli alt yapının ve eğitim sisteminin yetersiz olduğunu düşündükleri görülmüştür. Çalışma ile ulaşılan bir diğer sonuç ise; adli muhasebecilik mesleği ile ilgili YMM’lere göre bağımsız denetçilerin daha fazla bilgi sahibi oldukları sonucudur.

Çiğir ve Topsakal (2015) tarafından yapılan çalışmada; adli muhasebe eğitiminin faydalarının ve engelleyicilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla Antalya ilinde faaliyette bulunan

serbest muhasebeci ve mali müşavirler ile avukatlara anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; Türkiye’de adli muhasebe ile ilgilenen fakültelerin yeteri kadar olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kıllı ve Çeviren (2017) tarafından yapılan çalışmada, meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleği ile ilgili farkındalık düzeyleri Mersin’de faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları kapsamında anket uygulaması ile araştırılmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışma ile; muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleği kavramını duydukları, ancak yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Deniz ve Yashıdağ (2019) tarafından; anket uygulaması yöntemiyle İstanbul ve Batman’da faaliyette bulunan serbest muhasebeci mali müşavirlerin adli muhasebecilik mesleğine yönelik farkındalık düzeyine, adli muhasebecilik mesleğinde ihtiyaç duyulan konulara ve adli muhasebe eğitiminin engelleyicilerine ve Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişimine yönelik önerilerine ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda, adli muhasebecilik mesleğinin yüksek oranda duyulduğu ancak adli muhasebe konusuna ilişkin yeterli bilgiye sahip olunması oranının düşük kaldığı, bunun yanı sıra katılımcıların adli muhasebecilik mesleğine Türkiye’de ihtiyacın var olduğu noktasında hem fikir oldukları sonucuna varılmıştır.

Karşlıoğlu ve Karavardar (2019) tarafından muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleği ile ilgili farkındalık düzeyleri Trabzon ilinde araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, muhasebe meslek mensuplarınca adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleği kavramının duyulduğu, ancak konu hakkında çoğunluğunun az bilgi sahibi olduğu, meslek mensuplarınca bu mesleğin bilirikşilik müessesesi olarak bilindiği ve bu müessesenin de etkin olmadığını düşündükleri anlaşılmıştır. Ayrıca meslek mensuplarının adli muhasebeye ilişkin yasal düzenlemeler ve bu konuda verilen eğitimler konusunda da yetersiz olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Özer ve Esmeray (2021) tarafından yapılan çalışmada, adli muhasebe ile ilgili Kayseri’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri araştırılmış olup, çalışma sonucunda katılımcıların farkındalık ve algı düzeylerinin yaş grupları ve deneyim açısından farklılaştığı görülmüştür.

Çil Koçyiğit, Güngör Tanç ve Koçyiğit (2022) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’deki üniversitelerin Muhasebe-Finansman ana bilim dalında görev yapan öğretim elemanlarının “adli muhasebeye ilişkin farkındalık düzeyleri” ortaya konularak, “adli muhasebecilik mesleğinde ihtiyaç duyulan konulara”, “adli muhasebe eğitiminin engelleyicilerine” ve “Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişimine” yönelik görüşleri ortaya konulmuştur. Bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılaştığı bazı değişkenler açısından ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Dağdeviren ve Mirza (2017) tarafından yapılan çalışmada, Ege bölgesindeki bağımsız olarak çalışan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeye ilişkin algıları; adli muhasebeye verilen önem, algılanan adli muhasebe işlevsellik düzeyi, adli muhasebe eğitimine verilen önem, mevcut yasal durumdan memnuniyet ve gelecek yasal düzenlemelere verilen önem açısından ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların adli muhasebeye ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu, Türkiye’de adli muhasebeye yeterince önem verildiğini ancak adli muhasebe eğitimine gereken önemin verilmeyeceğini düşündükleri ve adli muhasebeye ilişkin yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını düşündükleri görülmüştür.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de Nevşehir ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin geliştirilmesine yönelik olarak; “adli muhasebecilik mesleğine ilişkin farkındalık düzeyleri”, “adli muhasebecilik mesleğine ihtiyaç duyulan konular” ve “adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişmesine yönelik olarak staj konusunda, eğitim konusunda ve mesleki yeterlilikler konusundaki önerilerinin” ortaya konulmasıdır. Ortaya konulan bu hususların

bazı demografik değişkenlere göre değişip değişmediğinin belirlenmesi de araştırmanın diğer amacıdır.

Türkiye’de henüz bir meslek olarak kabul edilmemiş olsa bile dünyada birçok ülkede meslek olarak kabul edilen adli muhasebecilik mesleğinin, bu mesleği icra edecek uygulamacılar olarak muhasebe meslek mensuplarının bakış açıları ile de değerlendirilebileceği mesleki yeterlilikler ve gereklilikler açısından önem arz etmektedir. Literatüre bakıldığında, Türkiye genelinde muhasebe meslek mensuplarını kapsayan bir çalışmaya rastlanılmamış olup, iller bazında bazı çalışmalar olduğu görülmüştür. İller bazında rastlanılan bu çalışmaların da sınırlı sayıda olması ve bu çalışmaların da daha çok sadece muhasebe meslek mensuplarının farkındalık düzeylerinin ortaya konulduğu çalışmalar olması, bizim çalışmamızın kapsamında olan adli muhasebecilik mesleğinde ihtiyaç duyulan konuları ve Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişmesine yönelik önerileri içermemesi ve Nevşehir ilini kapsayan böyle bir çalışmanın olmaması bağlamında bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırma çalışmasının kapsamını Nevşehir ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları oluşturmakta olup Nisan 2023 itibarıyla Nevşehir’de faaliyet gösteren meslek mensubu toplamının 259 olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarına anket çalışmaları online, mail ortamı ve yüz yüze yapılmaya çalışılmış olup toplam 85 ankete yanıt alınmıştır. Çalışma mevcut örneklemin yeterli olduğu görüşü dikkate alınarak araştırmaya dahil edilmiştir. Aşağıdaki formül (Yamane, 2001) kullanılarak %92 güvenilirlik ve 0,50 olayın görülme sıklığı ile örneklemin evreni temsil ettiği ispatlanmıştır. Bu formüle göre gerekli örneklem sayısınının 82 olması yeterlidir.

$$n = \frac{Nz^2 pq}{Nd^2 + z^2 pq}$$

3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi Yöntemi

Araştırmada veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Çalışmada Çabuk ve Yücel (2012)’nin çalışmalarından yararlanarak Deniz ve Yaşlıdağ (2019) tarafından oluşturmuş olunan anket kullanılmıştır. Çalışmaya ilişkin olarak, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan 27.03.2023 tarihli ve 2023.03.78. sayı ile Etik Kurul izni alınmıştır.

Dört bölümden oluşan anket formunda birinci bölüm demografik özellikleri içermektedir. İkinci bölümde beş ifade ile adli muhasebecilik mesleğine yönelik muhasebe meslek mensuplarının farkındalık düzeyleri, üçüncü bölümde de yedi ifade ile adli muhasebecilik mesleğine yönelik ihtiyaç duyulan konular 5’li likert ölçeği olan “5: Kesinlikle Katılıyorum” “1: Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde ölçülmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışmanın dördüncü bölümü olan son bölümde ise muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’deki gelişimine yönelik staj, mesleki eğitim ve mesleki yeterlilikler konusundaki önerileri de yine 5’li likert ölçeği olan “5: Kesinlikle Katılıyorum” “1: Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde on dört ifade ile ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçları elde edilirken on dört ifade üç grupta toplanmış, gruplar; staj, eğitim ve mesleki yeterlilik olarak sınıflandırılmış ve analiz kapsamına alınmıştır.

Anket yöntemi kullanılarak elde edilen veriler istatistiksel analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik düzeylerinin ölçülmesinde Cronbach’s Alpha kullanılmış olup, Kalaycı (2005: 405)’e göre ölçekte yer alan ifadelerin “oldukça güvenilir” olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Ölçeğe Ait Güvenirlik Analizi ve Normallik Testi Sonuçları

<i>Cronbach's Alpha</i>	<i>Madde Sayısı</i>
0,772	21

Ölçeklerin normallik testi yapılmış olup ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Ölçeğe Ait Normallik Testi Sonuçları

	<i>Kolmogorov-Smirnov</i>			<i>Shapiro-Wilk</i>		
	<i>İstatistik</i>	<i>df</i>	<i>P</i>	<i>İstatistik</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik farkındalık düzeyleri	,273	85	,000	,868	85	,000
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik ihtiyaç duyulan konular	,120	85	,004	,960	85	,010
Adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişmesine yönelik öneriler	,111	85	,001	,940	85	,001

Elde edilen veriler $p < .05$ olmasından dolayı verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir. Bu yüzden araştırmada nonparametrik testlerden yararlanılmış olup araştırmanın hipotezlerini test etmek için bağımsız “t” testi ve “tek yönlü anova” testi uygulanmıştır.

Ölçek ifadelerinin ortalama değerlerinin yorumlanmasında aşağıdaki değer aralıkları esas alınmıştır (Ajiwibawani ve diğ. 2017, 445):

1,00-1,80	Çok düşük
1,81-2,60	Düşük
2,61-3,40	Orta
3,41-4,20	Yüksek
4,21-5,00	Çok yüksek

Ankette yer alan ifadelere frekans, yüzde dağılımları ve ifadelere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri üzerinden bulgular ortaya konulmuştur.

3.4. Araştırmanın Hipotezleri

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda literatüre bakıldığında adli muhasebe ile ilgili muhasebe meslek mensupları üzerine Özer ve Esmeray (2021) tarafından Kayseri’de yapılan çalışmada adli muhasebeye ilişkin olarak farkındalık ve algı düzeylerinin; yaş grupları ve deneyim açısından, Dağdeviren ve Mirza (2017) tarafından Ege Bölgesi’nde yapılan çalışmada da cinsiyet, mesleki ünvan ve gelir düzeyleri açısından farklılaştığı görülmüştür. Benzer şekilde Deniz ve Yaslıdağ (2019) tarafından yapılan çalışmada da farkındalık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaştığı görülmüştür. Nevşehir ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine yönelik farkındalık düzeylerinin, adli muhasebecilik mesleğinde ihtiyaç duyulan konular ve Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişmesine yönelik olarak staj konusunda, eğitim konusunda ve mesleki yeterlilikler konusundaki önerilerinin incelendiği bu çalışmada, sözkonusu ulaşılan görüşlerin diğer çalışmalarda farklılık gösterdiği görülen bu değişkenler açısından Nevşehir ili bağlamında değişip değişmediğinin ortaya konulması bağlamında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 2: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 3: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri medeni duruma göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 4: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri mesleki faaliyet süresine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 5: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri yaşa göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 6: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri mesleki ünvana göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 7: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik önerilere ilişkin görüşleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 8: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik önerilere ilişkin görüşleri medeni duruma göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 9: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik önerilere ilişkin görüşleri mesleki faaliyet süresine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 10: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik önerilere ilişkin görüşler yaşa göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 11: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik önerilere ilişkin görüşleri eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 12: Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik önerilere ilişkin görüşleri mesleki ünvana göre farklılaşmaktadır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın sonucunda demografik özelliklere ilişkin bulgular aşağıda Tablo 3’te açıklanmıştır.

Tablo 3. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Demografik Özellikler	f	(%)	Demografik Özellikler	f	(%)
<i>Mesleki Faaliyet Süresi</i>			<i>Eğitim Durumu</i>		
1-5 Yıl	19	22,4	Orta Öğretim	6	7,1
6- 11 Yıl	14	16,5	Ön Lisans	22	25,9
12-17 Yıl	12	14,1	Lisans	44	51,8
18-23 Yıl	16	18,8	Lisansüstü	13	15,3
24 Yıl ve Üzeri	24	28,2			
<i>Mesleki Ünvanınız</i>			<i>Müşteri Sayısı</i>		
SM	7	8,2	1-20 Mükellef	14	16,5
SMMM	77	90,6	21-40 Mükellef	14	16,5
YMM	1	1,2	41-60 Mükellef	16	18,8
			61-80 Mükellef	12	14,1
			81 ve Üzeri	29	34,1
<i>Cinsiyet</i>					
Erkek	67	78,8	<i>Yaş Dağılımı</i>		
Kadın	18	21,2	26-31 Yaş	19	22,4
<i>Medeni Durumu</i>			32-37 Yaş	16	18,8
Bekar	19	22,4	38-43 Yaş	9	10,6
Evli	66	77,6	44-49 Yaş	22	25,9
			50 ve Üzeri	19	22,4

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara bakıldığı zaman; araştırmaya katılanların mesleki faaliyet süresi %28,2 ile 24 yıl ve üzeri çalışanlar daha sonra ise %22,4 ile 1-5 yıl arası çalışanlar olduğu tespit edilmiş olup diğer kalan kısım ise ara yıllardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların mesleki ünvanlarına bakıldığı zaman %90,6’sının SMMM ünvanına sahip olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımlarına bakıldığı zaman %78,8’inin

erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Medeni durumlara bakıldığı zaman ise %77,6'lık kısmının evli olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların eğitim durumları incelendiğinde çoğunluğunun %51,8 ile lisans mezunu oluğu, %25,9'unun ön lisans mezunu oluğu ve %15,3'lük kısmının ise lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Müşteri sayılarına bakıldığı zaman %34,1'lik bir kısmının 81 ve üzeri mükellef sayısına sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların yaş dağılımlarına bakıldığı zaman %25,9'unun 44-49 yaş aralığında olduğu, %22,4'lük kısmının ise hem 26-31 aralığı hem de 50 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmekte olup mesleki faaliyet süreleri ile orantılı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Adli Muhasebecilik Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeyleri

İfadeler		f	%
İlerleyen süreçte “Adli Muhasebecilik Uzmanı” sertifikası almayı isteme durumu	Evet	43	50,6
	Hayır	42	49,4
Ülkemizde adli muhasebecilik mesleğine önemli ölçüde ihtiyacın olduğunu düşünme durumu	Evet	72	84,7
	Hayır	13	15,3
Daha önce bilirkişilik yapma durumu	Evet	27	31,8
	Hayır	58	68,2
Adli muhasebecilik ve bağımsız denetim uygulamaları arasında farklılıklar olduğunu düşünme durumu	Evet	75	88,2
	Hayır	10	11,8
Uzman tanıklık ile bilirkişilik müessesesi arasında önemli farklılıklar bulunup bulunmadığını düşünme durumu	Evet	75	88,2
	Hayır	10	11,8

Araştırmaya katılanların adli muhasebecilik farkındalık düzeylerine bakıldığı zaman; ilerleyen süreçte yaklaşık %50,6'lık kısmın “adli muhasebecilik uzmanı” sertifikası almak istedikleri, %84,7'lik kısmının ülkemizde adli muhasebecilik mesleğine önemli ölçüde ihtiyaç duyulduğunu belirttikleri görülmüştür. %68,2'lik kısmının daha önce herhangi bir konuda bilirkişi olarak faaliyette bulunmadıkları bu konuda herhangi bir tecrübelerinin olmadığı görülmektedir. Araştırma verilerine göre adli muhasebecilik ve bağımsız denetim uygulamaları arasında %88,2'lik kısmının farklılık olduğu yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Araştırma verilerine göre uzman tanıklık ile bilirkişilik arasında önemli farklılık oluğu konusunda %88,2'lik kısmının evet yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 5. Adli Muhasebecilik Mesleğine Yönelik İhtiyaç Duyulan Konular İle İlgili Betimsel İstatistikler

İfadeler	N	Ortalama	Standart Sapma
Ekonomik zararların hesaplanması	85	4,2000	,72045
Hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi	85	4,5882	,58338
Hile ve yolsuzlukların engellenmesi	85	4,4235	,72991
Varlıkların değerlendirilmesi	85	3,9412	,95560
İflas tasfiye gibi konular	85	3,9294	,93590
Aile hukuku	85	3,4824	1,08685
Bilgisayar destekli adli incelemeler	85	4,5059	,60991

Adli muhasebecilik mesleğine yönelik ihtiyaç duyulan konulara ilişkin olarak betimsel analiz sonuçlarına bakıldığında ifadelerle yüksek düzeyde ve çok yüksek düzeyde katılım sağlandığı görülmektedir. En yüksek ortalamalar; çok yüksek düzeyde kalıtım ortalaması ile “hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi (4,5882)” ve “bilgisayar destekli adli incelemeler (4,5059)” konusundadır. En düşük ortalamanın da yine yüksek düzeyde bir katılım ile (3,4824) “aile hukuku” konusunda olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’de Gelişimine Yönelik Öneriler İle İlgili Betimsel İstatistikler

<i>İfadeler</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik staj ile ilgili öneriler	85	3,2824	,81539
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik mesleki yeterlilik konusundaki öneriler	85	3,9922	,53260
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler	85	4,1853	,57237

Adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik öneriler ile ilgili olarak betimsel istatistikler değerlendirildiğinde; “adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler” 4,1853 ortalama ile en çok katılım sağlanan öneriler olup daha sonra 3,9922 ortalama ile “adli muhasebecilik mesleğine yönelik mesleki yeterlilik konusundaki öneriler” olduğu görülmüştür. “Adli muhasebecilik mesleğine yönelik staj ile ilgili öneriler” 3,2824 ortalama ile orta düzeyde bir katılım ile en düşük ortalamaya sahip öneri olarak görülmektedir.

3.6. Hipotezlerin Testi

Bu kısımda araştırmanın hipotez testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyet İle Adli Muhasebecilik Mesleğine Yönelik İhtiyaç Duyulan Konular Arasındaki Farklılıkların Karşılaştırılması

İfadeler	Cinsiyet	Aritmetik Ort.	St. Sapma	Varyansın Eşit Olması Durumunda Levene's Test Değeri																																																																						
				F	Anlam Düzeyi	t	df	Anlam Düzeyi																																																																		
Ekonomik zararların hesaplanması	E	4,1194	,70759	1,131	,291	2,026	83	,046																																																																		
	K	4,5000	,70711						Hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi	E	4,5970	,57891	,149	,701	,266	83	,791	K	4,5556	,61570	Hile ve yolsuzlukların engellenmesi	E	4,3881	,75789	,934	,337	-,863	83	,391	K	4,5556	,61570	Varlıkların değerlendirilmesi	E	3,8060	,97295	,702	,405	2,602	83	,011	K	4,4444	,70479	İflas tasfiye gibi konular	E	3,8060	,95725	,834	,364	2,412	83	,018	K	4,3889	,69780	Aile hukuku	E	3,4030	1,04533	,875	,352	1,304	83	,196	K	3,7778	1,21537	Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040
Hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi	E	4,5970	,57891	,149	,701	,266	83	,791																																																																		
	K	4,5556	,61570						Hile ve yolsuzlukların engellenmesi	E	4,3881	,75789	,934	,337	-,863	83	,391	K	4,5556	,61570	Varlıkların değerlendirilmesi	E	3,8060	,97295	,702	,405	2,602	83	,011	K	4,4444	,70479	İflas tasfiye gibi konular	E	3,8060	,95725	,834	,364	2,412	83	,018	K	4,3889	,69780	Aile hukuku	E	3,4030	1,04533	,875	,352	1,304	83	,196	K	3,7778	1,21537	Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040	1,264	83	,210	K	4,6667	,48507						
Hile ve yolsuzlukların engellenmesi	E	4,3881	,75789	,934	,337	-,863	83	,391																																																																		
	K	4,5556	,61570						Varlıkların değerlendirilmesi	E	3,8060	,97295	,702	,405	2,602	83	,011	K	4,4444	,70479	İflas tasfiye gibi konular	E	3,8060	,95725	,834	,364	2,412	83	,018	K	4,3889	,69780	Aile hukuku	E	3,4030	1,04533	,875	,352	1,304	83	,196	K	3,7778	1,21537	Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040	1,264	83	,210	K	4,6667	,48507																		
Varlıkların değerlendirilmesi	E	3,8060	,97295	,702	,405	2,602	83	,011																																																																		
	K	4,4444	,70479						İflas tasfiye gibi konular	E	3,8060	,95725	,834	,364	2,412	83	,018	K	4,3889	,69780	Aile hukuku	E	3,4030	1,04533	,875	,352	1,304	83	,196	K	3,7778	1,21537	Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040	1,264	83	,210	K	4,6667	,48507																														
İflas tasfiye gibi konular	E	3,8060	,95725	,834	,364	2,412	83	,018																																																																		
	K	4,3889	,69780						Aile hukuku	E	3,4030	1,04533	,875	,352	1,304	83	,196	K	3,7778	1,21537	Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040	1,264	83	,210	K	4,6667	,48507																																										
Aile hukuku	E	3,4030	1,04533	,875	,352	1,304	83	,196																																																																		
	K	3,7778	1,21537						Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040	1,264	83	,210	K	4,6667	,48507																																																						
Bilgisayar destekli adli incelemeler	E	4,4627	,63552	4,371	,040	1,264	83	,210																																																																		
	K	4,6667	,48507																																																																							

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre adli muhasebecilik mesleğine yönelik ihtiyaç duyulan konular ile cinsiyet arasında “ekonomik zararların hesaplanması” ($t_{(83)} = 2,026$; $p < .05$), “varlıkların değerlendirilmesi” ($t_{(83)} = 2,602$; $p < .05$) ve “iflas tasfiye” ($t_{(83)} = 2,412$; $p < .05$) gibi konular” açısından aritmetik ortalamalara bakıldığında zaman “erkek” ve “kadın” arasında anlamlı farklılıkların olduğu, kadınların katılımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda H1 hipotezi kabul edilmektedir. Buna karşın H2, H3, H4, H5 ve H6 hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyet ile Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’de Gelişimine Yönelik Öneriler Arasındaki Farklılıkların Karşılaştırılması

İfadeler	Cinsiyet	Aritmetik Ort.	St. Sapma	Varyansın Eşit Olması Durumunda Levene's Test Değeri			df	Anlam Düzeyi
				F	Anlam Düzeyi	t değeri		
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik staj ile ilgili öneriler	E	3,1642	,79719	,135	,714	-2,670	83	,009
	K	3,7222	,74700					
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik mesleki yeterlilik konusundaki öneriler	E	3,9876	,54612	,583	,447	-,153	83	,583
	K	4,0093	,49333					
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler	E	4,1493	,53488	4,420	,039	-1,122	83	4,420
	K	4,3194	,69560					

Araştırma sonuçlarına göre adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik staj ile ilgili öneriler ile cinsiyet açısından ($t_{(83)} = -2,670$; $p < ,05$) anlamlı farklılık olduğu, kadınların katılımlarının daha yüksek olduğu Tablo 8’de görülmektedir. Mesleki yeterlilik ve eğitim konusundaki önerilerde farklılık tespit edilememiştir. Bu bağlamda; H7 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 9. Medeni Durum İle Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’de Gelişimine Yönelik Öneriler Arasındaki Farklılıkların Karşılaştırılması

İfadeler	Cinsiyet	Aritmetik Ort.	St. Sapma	Varyansın Eşit Olması Durumunda Levene's Test Değeri			df	Anlam Düzeyi
				F	Anlam Düzeyi	t değeri		
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik staj ile ilgili öneriler	Bekar	3,6711	,81672	,021	,885	2,426	83	,017
	Evli	3,1705	,78588					
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik mesleki yeterlilik konusundaki öneriler	Bekar	3,9298	,67658	3,086	,083	-,577	83	,566
	Evli	4,0101	,48822					
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler	Bekar	4,3289	,57767	,315	,576	1,246	83	,216
	Evli	4,1439	,56850					

Araştırma sonuçlarına göre medeni durum ile adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik staj ile ilgili öneriler açısından bekar ile evliler arasında ($t_{(83)} = 2,426$; $p < ,05$) anlamlı farklılık olduğu, bekarların katılım oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre H8 hipotezi kabul edilmiştir. Mesleki yeterlilik ve eğitim konusundaki önerilerde farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 10. Mesleki Faaliyet Süresi ile Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’de Gelişimine Yönelik Öneriler Arasındaki Farklılıkların Karşılaştırılması

<i>İfadeler</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik staj ile ilgili öneriler	Grup İçi	12,548	4	3,137	5,796	,000
	Gruplar Arası	43,300	80	,541		
	Toplam	55,849	84			
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik mesleki yeterlilik konusundaki öneriler	Grup İçi	,985	4	,246	,862	,490
	Gruplar Arası	22,843	80	,286		
	Toplam	23,828	84			
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler	Grup İçi	1,594	4	,399	1,230	,305
	Gruplar Arası	25,925	80	,324		
	Toplam	27,519	84			

Araştırma sonuçlarına göre, mesleki faaliyet süresi 18-23 yıl arası olanlar ile 1-5 yıl arasında olanlarda önemli düzeyde anlamlı farklılıklar görülmüştür ($F_{(4-80)}= 5,796$; $p<.001$). Bu konuda 1-5 yıl mesleki faaliyet süresi olanların staj konusunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu, 18-23 yıl ve 24 yıl ve üzeri olanların daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda, H9 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 11. Yaş ile Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’de Gelişimine Yönelik Öneriler Arasındaki Farklılıkların Karşılaştırılması

<i>İfadeler</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik staj ile ilgili öneriler	Grup İçi	9,624	4	2,406	4,164	,004
	Gruplar Arası	46,224	80	,578		
	Toplam	55,849	84			
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik mesleki yeterlilik konusundaki öneriler	Grup İçi	1,100	4	,275	,968	,430
	Gruplar Arası	22,728	80	,284		
	Toplam	23,828	84			
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler	Grup İçi	,578	4	,144	,429	,787
	Gruplar Arası	26,941	80	,337		
	Toplam	27,519	84			

Araştırma sonuçlarına göre, yaş dağılımları 44-49 ile 50 yaş ve üzeri olanlarla 26-31 yaş arasında olanlarda önemli düzeyde anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F_{(4-80)}= 4,16$; $p<0.01$). Yaş dağılımları 26-31 olan grubun yanıt ortalamasının daha yüksek, 44-49 ile 50 yaş ve üzeri olanların yanıt ortalamasının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu yüzden genç yaştaki muhasebe meslek mensubunun staj konusuna daha fazla önem verdiği görülmektedir. Bu bağlamda, H10 hipotezi kabul edilmiştir. Buna karşın eğitim düzeyi yükseldikçe staj uygulamalarının daha fazla önemsendiği ve Ortaöğretim mezunu olan muhasebe meslek mensupları ile diğer eğitim düzeyleri arasında farklılıklar görülmüş olsa da eğitim düzeyi ile adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik öneriler arasında anlamlı farklılık bulunamamış ve H11 hipotezi reddedilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre mesleki ünvan ile adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’de gelişimine yönelik öneriler arasında da anlamlı bir farklılık bulunamamış ve H12 hipotezi reddedilmiştir.

4. SONUÇ

Adli muhasebecilik konusundaki farkındalık düzeyleri, mesleğin gelişimine yönelik ihtiyaç duyulan konular ve Türkiye’de gelişimine yönelik öneriler Nevşehir ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerine araştırılmaya çalışılmış ve elde edilen temel bulgular değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun mesleki faaliyet süresinin 24 yıl ve üzeri olduğu ve mesleğe yeni başlayan 1-5 yıllık mesleki faaliyet yürüten muhasebe meslek mensuplarından olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamı dahilindeki muhasebe meslek mensuplarının %78,8’inin erkek meslek mensubu olduğu ve %90,6’sının ise SMMM ünvanına sahip kişilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının eğitim düzeylerine bakıldığında zaman eğitimi düzeyinin yasal düzenleme ve teşviklerle de arttığını %51,8’inin lisans mezunu olduğu ve %15,3’lük kısmının ise lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Temel bulgular incelendiğinde zaman muhasebe meslek mensuplarının ilerleyen süreçte yaklaşık %50,6’lık kısmının “adli muhasebecilik uzmanı” sertifikası almak istedikleri, %84,7’lik kısmının Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğine önemli ölçüde ihtiyaç olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Araştırmanın betimsel sonuçları da dikkate alındığında zaman adli muhasebecilik mesleğine ihtiyaç duyulan konulardan; “hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi” ve “bilgisayar destekli adli incelemeler” konusunda adli muhasebecilik mesleğine daha çok ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Deniz ve Yaslıdağ (2019) tarafından İstanbul ve Batman’da yapılan çalışmada ulaşılan sonuç ile benzerlik göstermektedir.

Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişimine yönelik öneriler hususunda “adli muhasebecilik mesleğine yönelik eğitim konusundaki öneriler”in en yüksek katılım sağlanan öneri grubu olduğu görülmüştür. Muhasebe meslek mensuplarının, adli muhasebecilik ve bağımsız denetim uygulamaları arasında farklılık olduğu gibi konulara da hakim olup farkındalık düzeylerinin de yüksek olduğu söylenebilir.

Yapılan bu çalışma sonucunda katılımcıların farkındalık düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuç Özer ve Esmeray (2021) tarafından Kayseri’de yapılan çalışmada ulaşılan yaş grupları ve deneyim açısından farklılaşıldığı sonucu ile Dağdeviren ve Mirza (2017) tarafından Ege Bölgesi’nde yapılan çalışmada ulaşılan cinsiyet, mesleki ünvan ve gelir düzeyleri açısından farklılaşıldığı sonucu ve Deniz ve Yaslıdağ (2019) tarafından İstanbul ve Batman’da yapılan çalışmada ulaşılan cinsiyet açısından farklılaşıldığı sonucuna benzerlik göstermemektedir.

Farklı bir bulguya göre adli muhasebecilik mesleğine ihtiyaç duyulan konular ile cinsiyet arasında “ekonomik zararların hesaplanması”, varlıkların değerlendirilmesi” ve iflas tasfiye gibi konular” açısından anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırma sonucunda; “cinsiyet”, “medeni durum”, “mesleki faaliyet süresi” ve “yaş dağılımları” açısından özellikle Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin gelişimine yönelik öneriler ile ilgili olarak staj ile ilgili öneriler konusunda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlara bakıldığında zaman staj konusunun adli muhasebecilik mesleği açısından önemli gereklilik olarak görüldüğü elde edilen yanıtlarla da desteklenmektedir.

Bu çalışma sonucunda Nevşehir’de faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine ilişkin farkındalığının yüksek olduğu görülmüş olmakla beraber, bu farkındalığın adli muhasebecilik mesleğini icra edecek meslek grubu olan muhasebe meslek mensuplarında daha da artırılmasında yarar bulunmaktadır. Bu farkındalığın artırılması ve mesleğin gelişmesi için öncelikli olarak eğitimlerin verilmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde konferansların düzenlenmesi, özellikle lisansüstü ders programlarına ayrı adli muhasebe derslerinin konulması, adli

muhasibeci ünvanının alınması için bağımsız bir denetim firmasında ve hukuk bürosunda staj yapılması önerilmektedir.

Bu araştırma konusu; Türkiye’de Nevşehir’de faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları üzerine yapılmış olup söz konusu husus araştırmanın bir kısıtıdır. Çalışmanın Türkiye genelinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerine uygulanması ve muhasebe meslek mensuplarının ünvanları bağlamında elde edilen sonuçların karşılaştırılması yapılarak literatüre daha yaygın bir katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını belirtmiştir.

Etik Onay: Bu çalışma için etik onay, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan 27.03.2023 Tarihli ve 2023.03.78. sayılı olarak alınmıştır.

Yazar(lar) Katkısı: Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT (% 34), Şükran GÜNGÖR TANÇ (% 33,5), Hasan KOÇYİĞİT (% 32,5)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author(s) declares that there is no conflict of interest.

Funding: The author(s) received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Ethical Approval: The approval of the Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Ethical Committee no 2023.03.78. dated 27.03.2023 was obtained for this study.

Author(s) Contributions: Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT (% 34), Şükran GÜNGÖR TANÇ (% 33,5), Hasan KOÇYİĞİT (% 32,5)

KAYNAKÇA

Ajiwibawani, M.P., Harti and W. T. Subroto. (2017). The Effect of Achievement Motivation, Adversity Quotient, and Entrepreneurship Experience on Students Entrepreneurship Attitude. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(9): 445.

Akyel, N. (2009). Adli Muhasebecilik ve Türkiye’de Uygulanabilmesi İçin Altyapı Bileşenlerinin Mevcut Durumu, Değerlendirilmesi ve Öneriler. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Sakarya.

BDS (Bağımsız Denetim Standardı) 240. Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları.

Bozkurt, N. (2000). “Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan “Adli Muhasebecilik”. *Yaklaşım Dergisi*, 8 (94).

Coşkun, A. (2013). Adli Muhasebede Farkındalık; Muhasebede Farkındalık; Türkiye’de ki Bağımsız Denetim Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Çankaya, F., Dinç, E. ve Çoban, Y. (2014). “Adli Muhasebede Uzman Tanıklık Mesleği: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (23), 70-94.

Çiğner, A. ve Topsakal, Y. (2015). Adli Muhasebecilik Mesleğine Genel Bakış: Adli Muhasebe Eğitiminin Faydaları ve Engelleycileri. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 70-80.

Çabuk, A. ve Yücel, E. (2012). Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’deki Gelişme Potansiyeline

Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67-84.

Çil Koçyiğit, S., Güngör Tanç, Ş. ve Koçyiğit, H. (2022). Türkiye’de Muhasebe-Finansman Anabilim Dalında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Bakış Açısıyla Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24 (MODAVICA Özel Sayısı), ÖS131-ÖS159. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1064067>

Dağdeviren, İ. E. ve Mirza, Ş. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeye İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Ege Bölgesinde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10 (2)

Deniz T. ve Yashıdağ, B. H. (2019). Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesi Üzerine Bir İnceleme. *Kesit Akademi Dergisi*, 5 (19), 150-168.

[\(https://www.turmobil.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\)\)](https://www.turmobil.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm)) (E. T: 20.04.2023)

Kalaycı, Ş. (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayın Dağıtım.

Karacan, S. (2012). “Hukuk ile Muhasebenin Kesişme Noktası: Adli Muhasebe”. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 4 (8), 105-128.

Karlıoğlu, İ. Karavardar, A. (2019). Adli Muhasebe Mesleğinin Muhasebe Meslek Mensupları Arasında Farkındalığı: Trabzon SMMMO Üyelerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, (56), 141-164.

Katı, M. (2022). Güncel Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Çalışmaları, “Adli Muhasebe”, Editör: Ali Kahramanoğlu, Efeakademi Yayınları, İstanbul.

Kıllı, M. Ve Çeviren, S. M. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalıkları: Mersin İlinde Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19 (1), 87-108.

Kızıl, C., Akman, V. ve Yılmaz, B. (2019). Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleğine Genel Bir Bakış, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1).

Özer, C. & Esmeray, A. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeciliğe İlişkin Farkındalık ve Algı Düzeyleri Farklılıkları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (4), 3712-3727. <https://doi.org/10.20491/isarder.2021.1351>

Pehlivan, A. (2023). Adli Muhasebe Eğitimi ve Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım, Trabzon.

Taştan, H. (2018). Adli Muhasebe, İstanbul Okan Üniversitesi Yayınları.

Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). “Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği ve Uygulamaları”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 11 (1).

Yamane, T. (2001). Temel Örnekleme Yöntemleri (Çev: Alptekin Esin, M. Akif Bakır, Celal Aydın, Esen Gürbüzsel). Literatür Yayınları.

Yücel, E. (2011). Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye’deki Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa.